

Bestuurdersdag 13 januari 2022
Speech Jan van Zanen

Gesproken woord geldt

Goedemiddag beste allemaal,
Collega's in het lokaal bestuur,
Van harte welkom op deze extra ALV.

U volgt deze ALV allemaal langs digitale weg.
Er zijn maar een paar collega's hier aanwezig.

Een bijzonder welkom aan Hanke Bruins Slot, de nieuwe minister van
BZK.

Wij stellen het enorm op prijs dat u deelneemt aan de ALV.

U begint aan iets nieuws.

Zet hem op en veel succes.

We moeten het samen doen de komende periode.

We hebben elkaar nodig.

En laat ik het u maar meteen zeggen: aan uw ministerie heeft het de
afgelopen vier jaar niet gelegen.

Ik heb me altijd zeer gesteund gevoeld door uw voorganger.

We hopen dat we de komende drie jaar op uw steun kunnen rekenen.

Het duurde lang voordat dit nieuwe kabinet aan de start verscheen.

Terwijl inhoudelijke dossiers zich opstapelden en de roep om een nieuwe
regering - en een nieuwe bestuurscultuur - steeds groter werd, bleven de
partijen maandenlang soebatten over de onderlinge verhoudingen.

Het leek op een wedstrijd die niet van start kan gaan omdat de coaches het niet eens kunnen worden over wie ze in hun team willen.

In de tussentijd ging de conditie hard achteruit, namen de blessures toe en zaten ruim 17 miljoen mensen te wachten op de tribunes, omdat er maar geen duidelijkheid kwam over wanneer het startschot, of zo u wilt het fluitsignaal, dan eindelijk zou klinken.

Nu is het zo ver.

Er is een regering.

Er is een regeerakkoord.

Maar na het lezen van het regeerakkoord bekwam ons het gevoel dat dit kabinet, deze nieuwe ploeg, een valse start maakt.

Met de positie van gemeenten is weinig rekening gehouden.

Er doet bij ons een aantal dingen zeer.

En daar leggen wij ons niet bij neer.

Valse start

Gemeenten hebben de afgelopen jaren keihard moeten knokken.

We hebben een arbitragezaak gehad over de jeugdzorg.

Dit deden we niet uit weelde, maar uit pure noodzaak.

Niet door ons verzonnen, maar door de premier.

Inderdaad de arbitrage was een idee van premier Rutte.

Hiermee toonde het kabinet bereidheid om het geschil over de jeugdzorg na al die jaren eindelijk te beslechten.

De arbitrage leidde ertoe dat de gemeenten in het gelijk werden gesteld door een Commissie van Wijzen.

Artikel 2 van de financiële verhoudingswet bepaalt: als door nieuw voorgenomen overheidsbeleid de taken van gemeenten wijzigen, dan moet ook worden toegelicht wat daarvan de financiële gevolgen zijn.

Taak erbij, knaak erbij.

Dat betekent dus dat wij gecompenseerd moeten worden voor de tekorten.

Beide partijen zouden de arbitrage-uitspraak van kaft tot kaft overnemen.

Wat doet de nieuwe kabinetsploeg?

Het negeert de uitspraak van de Commissie van Wijzen, en gooit er vanaf 2024 een extra bezuiniging tegenaan.

In 2024 al 100 miljoen en vanaf 2025, 500 miljoen.

Even voor alle duidelijkheid: dit is dus dezelfde coalitie die de uitspraak van de Commissie van Wijzen wel volgde voor 2022.

Maar een afspraak is geen afspraak blijkbaar.

Onbetamelijk.

Met gevolgen die voor gemeenten, inwoners - kwetsbare jongeren - onacceptabel zijn en zeer beroerd voor de onderlinge verhoudingen.

Dan de opschalingskorting, nog een belangrijk thema.

Mooi dat die voor deze kabinetsperiode is opgeschort, maar wij willen dat die korting structureel van tafel gaat, zodat we kunnen investeren.

Helaas maakt het kabinet nog geen aanstalten om de opschalingskorting definitief af te schaffen.

De komende periode zullen wij hierop blijven aandringen.

Het WMO-abonnementstarief, daar lopen we op leeg.

De aanzuigende werking van het abonnementstarief is groot.

Zeker bij groepen die deze kosten voorheen zelf droegen.

Met als gevolg dat de groep die het meest kwetsbaar is hierdoor (mogelijk) achter het net vist.

Een ander punt:

Het nieuwe kabinet zegt te gaan investeren in de woningbouw.

Een goed voornemen natuurlijk.

Maar het kabinet zegt daar tegelijkertijd bij: daarvoor halen we dan 1,6 miljard uit het gemeentefonds.

Een sigaar uit eigen doos.

Zo zou het niet moeten werken.

En waarom laat je in een regeerakkoord optekenen dat het rijk, autonome gemeenten een aanwijzing kan geven, zonder dat daarvoor een juridische grondslag bestaat?

Ook dat doet de interbestuurlijke verhoudingen geen goed.

Dat is geen één overheid.

Dat is geen gelijkwaardig bestuur op basis van wederkerigheid en vertrouwen.

Denk ook aan wat er afgelopen Prinsjesdag gebeurde rond de 2 miljard en het buiten haken zetten van het accres.

Ook daar legde het rijk afspraken eenzijdig naast zich neer.

Tot zover de valse start.

Er zijn ook kansen, zeg ik tegen de collega's en zeg ik tegen u mevrouw de minister.

Kansen voor gemeenten

Laten we de kans grijpen om de financiën voor eens en voor altijd goed te regelen, zodat we dat eeuwige gebakkelei over centen achter ons kunnen laten.

De start van een nieuwe regeerperiode beschouwen wij ook als een kans om de bestuurlijke verhoudingen te verbeteren.

Te beginnen met het versterken van de positie van u, minister van Binnenlandse Zaken ten opzichte van de andere departementen.

Dit is het moment om de autonomie van gemeenten nieuwe vorm en inhoud – en vooral – betekenis te geven.

Gemeenten voldoende ruimte te bieden zodat we maatwerk kunnen leveren.

Zodat we kunnen bijdragen aan noodzakelijke oplossingen in en bij de inhoudelijke opgaven.

Onze uitvoeringskracht kunnen tonen.

Ik zei het al, gemeenten en rijk staan samen aan de lat, we moeten het samen doen.

Andere kansen zijn die inhoudelijke opgaven, die uitgebreid aandacht krijgen in het regeerakkoord.

Gemeenten staan samen met de provincies en waterschappen klaar om met die opgaven aan de slag te gaan: de klimaattransitie, de woningbouw en, heel belangrijk voor ons, een verbeterde uitvoering van beleid.

Het zijn de thema's die wij en onze inwoners al geruime tijd op de agenda hebben staan.

Waar wij ook al eerder aandacht voor vroegen.

Mooi dat die nu ook veel aandacht krijgen van het nieuwe kabinet.

Gemeenten vervullen bij al deze opgaven een cruciale rol.

Wij willen samen met het rijk, de provincies, de waterschappen en maatschappelijke organisaties aan de slag.

Van alle plannen rond de inhoudelijke opgaven is veel nog niet duidelijk. Daarom gaan we met het kabinet en de afzonderlijke bewindspersonen nader in gesprek om opheldering te vragen.

Te duiden.

Te wegen.

Hoe ziet het concrete regeerprogramma van de diverse departementen eruit?

Wat betekent het voor de uitvoering?

Wat zijn precies de financiële consequenties (op korte en lange termijn)?

Hoe zit het met het accres?

De centen vanaf 2026?

Om tafel dus.

Niet om meteen een handtekening te zetten bij het kruisje.

Maar om dat wat nu nog vaag is, scherp te krijgen.

We laten ons niet met open eindjes afschepen.

Collega's, geachte minister,

De afgelopen tijd is voor niemand makkelijk geweest.

Voor de zorg, en patiënten, de hulpverleners, de ondernemers.

Jong en oud.

Dat beseffen wij terdege.

Dat geldt ook voor het openbaar bestuur.

Ga er maar aanstaan, als raadslid of wethouder, als minister of staatssecretarissen.

Maar hoe moeilijk en urgent de omstandigheden ook zijn, de lange(re) termijn mag niet uit het oog verloren worden.

En dat is de afgelopen jaren wel gebeurd.

Ook politiek is te veel op de korte termijn genavigeerd.

Onze inwoners moeten op ons kunnen rekenen, dat is en blijft de inzet van gemeenten.

Wij gaan er vanuit dat het kabinet en parlement oog hebben en houden voor onze positie.

Onze zorgen alsnog verhelpen en met ons de kansen verzilveren.

En beste minister, wij hopen in u een hoeder van alle gemeenten te vinden.

Maak van die valse start alsnog een vliegende start.

In het belang van de goede bestuurlijke verhoudingen.

In het belang van de samenwerking, het bestuur van ons land.

Maar vooral in het belang van onze inwoners, voor wie wij ons iedere dag opnieuw inzetten.